

ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΩΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑ (Ιούλιος 2007)

Συγγραφέας: ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΟΤΟΠΟΥΛΟΣ

Το πρόβλημα με το περιβάλλον είναι ότι το θυμόμαστε, όταν έχουμε πια περάσει το σημείο επιστροφής. Οι παγκόσμιες εξελίξεις -και η Ελλάδα δεν αποτελεί διόλου εξαίρεση- διαμορφώνουν την ακόλουθη εικόνα σε σχέση με την πολιτική αντιμετώπιση του θέματος: καθυστερημένη αντίληψη και δημοσιοποίηση του επείγοντος της απειλής, διάχυση των περιβαλλοντικών θεμάτων σε όλες τις κομματικές παρατάξεις και συνακόλουθη συρρίκνωση της δύναμης των «πράσινων» κομμάτων, προσπάθεια για διεθνείς συμφωνίες που είναι καταδικασμένες να μείνουν σε μεγάλο βαθμό ανεφάρμοστες, αδυναμία απάντησης στο μέγα ερώτημα των ορίων της ανάπτυξης και των αναπτυξιακών και περιβαλλοντικών ανισοτήτων μεταξύ των διαφόρων περιοχών του κόσμου, επιβολή -κυρίως εδώ- του «νόμου των ΗΠΑ», που αρνούνται να δουν το ζήτημα στην οικουμενική διάσταση του και με προσανατολισμό στο μέλλον. Εκθέσεις εκπονούνται πολλές και δυσοίωνες προφητείες εκφέρονται από παντού, και όλο και πιο γρήγορα επαληθεύονται. Η πολιτική δεν έχει όμως προσαρμόσει το ρυθμό της στην κλιματική αλλαγή και η διαταραχή, κάθε τόσο, της έμφοβης μακαριότητας από ένα τσουνάμι, μια πλημμύρα, ένα τυφώνα ή ένα πέρα από τα όρια καύσινα λειτουργεί περισσότερο ως άλλοθι -πώς να τα βάλεις με τη φύση;- παρά ως αφετηρία άλλων επιλογών.

Η κλεψύδρα έχει γυρίσει ανάποδα, η άμμος τελειώνει και αυτοί που παίρνουν τις αποφάσεις την κοιτούν, ελπίζοντας ότι θα σταματήσει από μόνη της να κυλά. Προς το παρόν την αναμέτρηση κερδίζουν οι δυνάμεις της συντήρησης, υπό την ουσιαστική έννοια του όρου: οι πολιτικοί και οι πολιτικές εκείνες που δεν τολμούν να αλλάξουν σήμερα για να μην πνίγουν αύριο, που μετακυλίζουν διαρκώς την ευθύνη των αποφάσεων στους επόμενους, που λένε παχιά λόγια και αναβάλλουν τα επώδυνα έργα.

Έστω και σε αυτή την ατελή από πλευράς συνειδητοποίησης και κινητοποίησης φάση υπάρχει ένα όριο αντίστασης της πολιτικής και της «κοινωνίας των πολιτών». Πρόκειται γι' αυτό που θα ονόμαζα «κατώφλι της μη χειροτέρευσης»: αφού, έστω και καθυστερημένα, έγινε δεκτή η μετατροπή του περιβάλλοντος από πηγή ζωής σε απειλή κατά της επιβίωσης, είναι -κατ' ελάχιστον- αδιανόητη η άσκηση οποιασδήποτε πολιτικής χωρίς συνυπολογισμό αυτής της παραμέτρου και η λήψη οποιουδήποτε μέτρου συμβάλλει στην έστω και μικρή επιδείνωση της περιβαλλοντικής κατάστασης.

Από αυτή την άποψη, ξεπερνά τα όρια της πολιτικής ευθύνης και μπαίνει στη σφαίρα του κοινωνικού εγκλήματος η αποδυνάμωση ενός σώματος σαν την Πυροσβεστική σε μια χώρα σαν την Ελλάδα ή η εισαγωγή (έστω κι αν μετά αποσύρονται) διατάξεων μειωτικών της προστασίας των δασών (είναι άραγε τυχαίο ότι η περιοχή της Πάρνηθας που πρόσφατα αποτεφρώθηκε είχε αποτελέσει αντικείμενο «αξιοποίησης» μέσω προεδρικού διατάγματος, για το οποίο υπήρξε, ευτυχώς, αρνητική γνωμάτευση του Συμβουλίου της Επικρατείας;). Από πλευράς δε κοινωνίας δεν αρκεί πια η επαγρύπνηση, χρειάζεται και υπέρβαση της αμιγώς «αμυντικής» στάσης: διεκδικήσεις και όχι μόνο διαδηλώσεις.

Μια πρόσφατη νομική και θεσμική εξέλιξη δίνει αρκετές δυνατότητες. Πρόκειται για τη νομολογιακή μετατροπή του δικαιώματος στο περιβάλλον σε «κοινωνικό» δικαίωμα, το άνοιγμα σε συλλογικές προσφυγές και τη διαδικασία ελέγχου παραβιάσεων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη (διαδικασία που πρώτο στην Ελλάδα αξιοποίησε το Ίδρυμα της φωτισμένης Αλίκης Μαραγκοπούλου και πέτυχε την καταδίκη του ελληνικού κράτους για τις συνθήκες εργασίας και τα μέτρα υγείας στα λιγνιτωρυχεία της Πτολεμαΐδας). Ποιος ξέρει αυτές τις διαδικασίες ή ποιος γνωρίζει, σε αντιπαράθεση με τις αοριστίες της κυβέρνησης, τις σαφείς και μετρήσιμες δεσμεύσεις που υπάρχουν στο πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ για το περιβάλλον; Θα αφεθεί ο επερχόμενος εκλογικός αγώνας να μην αγγίξει καν αυτά τα θέματα; Απέναντι στους περιβαλλοντικούς κινδύνους η απάθεια ισοδυναμεί πλέον με αυτοχειρία.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» στις 16 Ιουλίου 2007, σ. 6.